

مطبوعات حقوق، حدود، جرایم

لزوم آشنایی با حقوق و امتیازهای
مطبوعات و شناخت دامنه آزادیها و
محدودیتهای آنها، که در قانون پیش‌بینی
شده است، و نیز آگاهی دست‌اندرکاران
مطبوعات از این قوانین، بر کسی پوشیده
نیست.

در مقاله حاضر، نویسنده با استناد به
قوانین موجود، چشم‌اندازی از حقوق و
حدود مطبوعات پیش‌روی خواننده گسترده
است و در ضمن، پیشنهادهایی هم برای رفع
نواقصی که در قانون فعلی مطبوعات (مصوب
اسفند ۱۳۶۴) و آیین‌نامه اجرایی آن هست
ارائه داده است.

آزادی مطبوعات، قسمتی از آزادیهای فردی
است که به موجب آن افراد حق نشر افکار و
عقاید خود را از طریق نوشتجات یا مطبوعات
دارا می‌باشند، بدون اینکه نشر آنها موقوف بر
تحصیل اذن یا محکوم به سانسور باشد.^(۱)
بدون شک، به علت اهمیت مطبوعات است که
اغلب در قانونهای اساسی کشورها حقوق و
امتیازاتی برای آن قائل می‌شوند تا هیچ فرد،
گروه یا مقامی نتواند به دلخواه خود این آزادی
مشروع را هر چند با وضع قوانین و مقررات،
خدش‌دار کند.

در دین مقدس اسلام آزادی بیان و قلم از
حقوق مسلمانان بشمار می‌آید. در قرآن کریم نیز از
قلم با احترام یاد شده است، چنان که در سوره
«ن» خداوند بر آن قسم یاد می‌کند و در آیات ۱
و ۲ می‌فرماید:

ن. وَالْقَلَمِ وَمَا يَسْطُرُونَ

یعنی: «قسم به قلم و آنچه که می‌نویسد.»
بر این اساس، با شکوفایی انقلاب اسلامی

رتال جامع علوم انسانی
حمید مقدم‌فر*

● اغلب در قانونهای اساسی کشورها حقوق و

امتیازاتی برای

مطبوعات قائل می‌شوند تا هیچ فرد،

گروه یا مقامی نتواند به

دلخواه خود این آزادی مشروع را هر چند با وضع قوانین و

مقررات خدشه دار کند.

این امر نیز به طور صریح در قانون اساسی پیش‌بینی شد و اصل ۲۴، استقلال مطبوعات را بدین ترتیب که «در بیان مطالب کاملاً آزادند» تضمین کرد. البته بطور مسلم این آزادی، مانند سایر آزادیهای اجتماعی مطلق نیست و باید تابع مقرراتی باشد تا از سوءاستفاده و تجاوز مستقیم اشخاص متجاوز به حقوق و شخصیت و آزادی افراد جلوگیری شده و مطبوعات را نیز از سقوط به سرانحسبی ابدال بازدارد. به همین علت، اصل ۲۴ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، دو شرط لازم برای آزادی مطبوعات مقرر داشته است:

۱- مخل به مبانی اسلام نباشد.

۲- مخل حقوق عمومی نباشد.

اما دو شرط مذکور، بسیار کلی به نظر می‌رسند و در عمل ممکن است مورد تعابیر و تفاسیر وسیع قرار گیرند، بطوری که موجبات تضییق آزادی مطبوعات را فراهم سازند. از این رو قانون اساسی برای احتراز از سوءتعبیر یا تفسیر، تفصیل موضوع را به قانون عادی واگذار کرده است. به منظور آگاهی بیشتر، گفتنی است که از آنچه در ضمن بحثهای خبرگان قانون اساسی به هنگام تصویب اصل ۲۴ مطرح شده، موارد زیر را می‌توان اختلال به مبانی اسلام به شمار آورد:^(۲)

۱- مخالفت با عفت عمومی

۲- توهین به مقامهای اسلامی و شعائر دینی

۳- افترا و تعرض به شرف و حیثیت اشخاص

۴- ترویج فساد

۵- انتشار مطالبی که موجب گمراهی مردم می‌شود.

۶- نشر کتابهای ضاله و مضله که مبتنی بر رد خدا و پیامبر و قرآن باشد.

۷- تضعیف عقاید مردم.

موارد زیر را نیز می‌توان مخل حقوق عمومی به شمار آورد:

۱- فاش کردن اسرار نظامی

۲- مطالب مخل به استقلال و تمامیت ارضی کشور

۳- مطالب مخل به امنیت عمومی

۴- نشر اکاذیب

۵- توطئه و تحریک مردم علیه حکومت

۶- هتک حیثیت اشخاص

در حال حاضر، قانونگذار موارد مخل به مبانی اسلام و حقوق عمومی را در قانون مطبوعات مصوب اسفند ۱۳۶۴ معین کرده است که در ادامه، مورد اشاره قرار خواهد گرفت.

به طور کلی، قوانین و مقررات حاکم بر مطبوعات را از حیث کاربرد در سه فصل می‌توان عنوان کرد:

۱- حقوق مطبوعات

تضمین استقلال و آزادی از حقوقی است که قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران در اصل ۲۴ برای مطبوعات قائل شده است رسیدگی به

● موضوع ماده ۴

قانون مطبوعات:

هیچ مقام دولتی و

غیر دولتی حق ندارد

برای چاپ مطلب

یا مقاله‌ای

در صدد اعمال فشار بر

مطبوعات برآید

و یا به سانسور و کنترل

نشریات مبادرت کند.

● اصل ۲۴

قانون اساسی

جمهوری اسلامی ایران،

دو شرط لازم برای

آزادی مطبوعات

مقرر داشته است:

مخل به مبانی اسلام نباشد

مخل حقوق عمومی نباشد.

جرائم مطبوعاتی به موجب اصل ۱۶۸ علنی بوده و با حضور هیئت منصفه در محاکم دادگستری صورت می‌گیرد. همچنین به موجب اصل ۱۵ استفاده از زبانهای محلی و قومی در مطبوعات آزاد است. در قوانین دیگر نیز حقوقی برای مطبوعات ذکر شده است، از آن جمله:

۱- مطبوعات حق دارند نظرات، انتقادات سازنده، پیشنهادها، توضیحات مردم و مسئولین را با رعایت موازین اسلامی و مصالح جامعه درج و به اطلاع عموم برسانند. (موضوع مساده ۳ قانون مطبوعات) انتقاد سازنده مشروط به دارا بودن منطبق و استدلال و پرهیز از توهین، تحقیر و تخریب می‌باشد.

۲- هیچ مقام دولتی و غیر دولتی حق ندارد برای چاپ مطلب یا مقاله‌ای در صدد اعمال فشار بر مطبوعات برآید و یا به سانسور و کنترل نشریات مبادرت کند. (موضوع ماده ۴ قانون مطبوعات)

۳- کسب و انتشار اخبار داخلی و خارجی به منظور افزایش آگاهی عمومی و حفظ مصالح جامعه باشد، با رعایت این قانون، حق قانون مطبوعات است. (موضوع ماده ۵ قانون مطبوعات)

۴- در جلسات علنی مجلس شورای اسلامی مخبرین جرایم با داشتن کارت مخصوص هر جلسه در محل‌های مخصوص حق حضور خواهد داشت. (موضوع ماده ۱۷۶ آیین نامه داخ مجلس شورای اسلامی).

۵- نقل مطالب از مطبوعات و احزاب گروههای منحرف و مخالف اسلام (داخلی خارجی) به منظور تحقیق، نقد ورد مطالب صورتی که تبلیغ محسوب نشود، بلامانع است (موضوع ماده ۹ آیین نامه اجرایی قانون مطبوعات).

۶- انتشار فوق‌العاده و ویژه‌نامه و دیگر ضم با همان نام نشریه و منطبق با سایر مشخصه مندرج در پروانه انتشار با رعایت سایر ضوابط قانون مطبوعات مجاز می‌باشد. انتشار موز مذکور به طور منظم مجاز نیست. (موضوع ماده ۴ آیین نامه اجرایی قانون مطبوعات).

۷- نشریات در چاپ آگهیهای تجارتي که مشتمل بر تعریف و تمجید کالا یا خدماتی از طرف یکی از مراکز تحقیقاتی کشور که بر حسب قوانین رسمیت داشته باشند، تأیید گردد، با رعایت ماده ۱۲ آیین نامه تأسیس نظارت بر نحوه کار و فعالیت کانونهای آگ تبلیغاتی و بندهای مربوطه مجاز می‌باشد (موضوع ماده ۱۹ قانون مطبوعات)

۲- حدود مطبوعات

قانون عادی مورد نظر اصل ۲۴ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، همان قانون مطبوعات مصوب اسفند ۱۳۶۴ است. ماد این اصل مواردی را که در مبانی اسلام و حقوق عمومی اختلال ایجاد می‌کنند - با تأکید اینکه نشریهها جز در موارد اختلال به مبانی احکام اسلام و حقوق عمومی آزادند - شرح زیر معین می‌سازد:

۱- نشر مطالب الحادی و مخالف مواز اسلامی و ترویج مطالبی که به اساس جمهوری اسلامی لطمه وارد کند.

۲- اشاعه فحشاء و منکرات و انتشار عکس و تصویرها و مطالب خلاف عفت عمومی.

۳- تبلیغ و ترویج اسراف و تبذیر.

۴- ایجاد اختلاف میان اقشار جامعه، بوی از طریق طرح مسائل نژادی و قومی.

۵- تحریص و تشویق افراد گروهها به ارتکاب اعمالی علیه امنیت، حیثیت و منافع جمهوری اسلامی ایران در داخل یا خارج.

۶- فاش نمودن و انتشار اسناد، دستوره

ائل محرمانه و اسرار نیروهای مسلح جمهوری اسلامی، نقشه و استحکامات نظامی، انتشار اکرآت غیرعلنی مجلس شورای اسلامی و کم غیرعلنی دادگستری و تحقیقات مراجع بی بدون مجوز قانونی.

۷- اهانت به دین مبین اسلام و مقدسات آن همچنین اهانت به مقام معظم رهبری و مراجع لم تقلید.

۸- افترا به مقامها، نهادها، ارگانها و هریک افراد کشور و توهین به اشخاص حقیقی و یوقی که حرمت شرعی دارند، اگرچه از طریق نثار عکس یا کاریکاتور باشد.

۹- سرقتهای ادبی و همچنین نقل مطالب مطبوعات و احزاب و گروههای منحرف و الف اسلام (داخلی و خارجی) به نحوی که یغ از آنها باشد.^(۳)

ماده ۷ قانونی مطبوعات هم موارد زیر را یوع دانسته است:

الف- چاپ و انتشار نشریه‌ای که پروانه برای صادر نشده و یا پروانه آن لغو شده و یا به یتور دادگاه به طور موقت یا دائم، تعطیل شده ت.

ب- انتشار نشریه به گونه‌ای که اکثر مطالب مغایر باشد با آنچه که متقاضی به نوع آن ههد شده است.

ج- انتشار نشریه به نحوی که با نشریه‌های یود یا نشریه‌هایی که به طور موقت یا دائم طیل شده‌اند، از نظر نام، علامت و شکل یاه شود.

د- انتشار نشریه بدون ذکر نام صاحب امتیاز مدیر مسئول و نشانی اداره نشریه و چاپخانه

ه- مراکز نشر، چاپ، توزیع و فروش ریهای مجاز به چاپ و انتشار و عرضه یوعات و نشریه‌هایی که از سوی هیئت نظارت یر با اصول مندرج در این قانون تشخیص ه شود، نمی‌باشند.

همچنین ماده ۸ آیین‌نامه اجرایی قانون یوعات مقرر می‌دارد: «روزنامه‌ها و نه‌نامه‌های محلی موظفند ضمن رعایت ماده قانون مطبوعات و متناسب با روش درخواستی البی پیرامون مسائل اجتماعی و فرهنگی ل انتشار نشریه جهت بالا بردن سطح هیهای مردم درج نمایند».

در تنظیم و چاپ آگهیهای تبلیغاتی مطبوعات لف به رعایت نکات زیر می‌باشند:^(۴)

۱- استفاده از تصویرها و عنوانهای مقامهای یرتبه مملکتی و تمثال پیشوایان مذهبی و خصیتهای تاریخی و فرهنگی کشور در هیهایی که هدف آنها ارائه کالاهای مصرفی یدمات مشابه می‌باشد، ممنوع است.

۲- آگهیهای تبلیغاتی نباید خدمات یسا های دیگران را بی‌ارزش یا فاقد اعتبار جلوه ید.

۳- در آگهیهای تبلیغاتی ادعاهای غیرقابل ات و مطالب گمراه کننده نباید گنجانده

شود.

۴- آگهی تبلیغاتی نباید شامل گفتار یا تصویرهایی باشد که برای اخلاق و معتقدات مذهبی و عفت عمومی توهین‌آمیز باشد.

۵- در آگهیهای تبلیغاتی نمی‌توان از قول منابع علمی ادعاهایی به عمل آورد که از طرف منابع موثق علمی تأیید نشده باشد.

۶- تحقیر و استهزای دیگران به طور پنهان یا آشکار در آگهیهای تبلیغاتی ممنوع است.

۷- تبلیغاتی که مروج فساد یا مخالف ادیان رسمی و برخلاف عفت عمومی باشد، ممنوع است.

۸- تعیین جایزه در مقابل تشویق به خرید و مصرف ممنوع است.

چاپ آگهیهای مربوط به خواص مواد غذایی، آشامیدنی، بهداشتی و آرایشی طبق مقررات مربوطه مستلزم گرفتن اجازه قبلی از وزارت بهداری و بهزیستی است.^(۵) تبلیغ در مورد خواص داروها نیز ممنوع است، مگر برطبق ضوابط ماده ۵ قانون مربوط به مقررات پزشکی و دارویی و مواد خوراکی و آشامیدنی مصوب ۱۳۳۴.^(۶)

به موجب آیین‌نامه انتظامی پزشکی، در مورد پزشکان به طور کلی تبلیغات فردی و آگهی و چاپ نامه‌های پزشکان و دندانپزشکان و نیز نامه‌های مؤسسه‌های پزشکی در روزنامه‌ها و مجله‌ها ممنوع است.

پزشکان و دندانپزشکان در امور حرفه‌ای فقط در موارد زیر و حداکثر دو دفعه، مجاز به چاپ آگهی در روزنامه‌ها یا مجله‌ها می‌باشند:

الف- اعلام مسافرت یا تعطیل مطب و یا بازگشت از مسافرت.

ب- اعلام افتتاح مطب.

در موارد فوق‌الذکر فقط بایستی نام و نام خانوادگی و نوع تخصص و نشانی و شماره تلفن مطب ذکر شود.^(۷)

● جرائم مطبوعاتی،

اصطلاحاً به

جرائمی گفته می‌شود

که به وسیله مطبوعات

صورت گرفته باشند.

مطابق

ماده ۳۴ قانون مطبوعات، به

این دسته از جرائم

در دادگاه صالحه

با حضور هیئت منصفه

رسیدگی می‌شود.

۳- جرائم

جرائم مطبوعاتی، اصطلاحاً به جرائمی گفته می‌شود که به وسیله مطبوعات صورت گرفته باشند. مطابق ماده ۳۴ قانون مطبوعات، به این دسته از جرائم در دادگاه صالحه با حضور هیئت منصفه رسیدگی می‌شود. عمده‌ترین جرائم ارتكابی به وسیله مطبوعات و نیز سایر جرائم مرتبط با آن، به قرار زیر است:

الف- توهین و افترا و هتک حرمت از اشخاص مطابق ماده ۲۳ قانون مطبوعات هرگاه در مطبوعات مطالبی مشتمل بر توهین یا افترا یا خلاف واقع و یا انتقاد نسبت به شخص (اعم از حقیقی یا حقوقی) مشاهده شود، ذینفع حق دارد پاسخ آن را ظرف یک ماه به طور کتبی برای همان نشریه بفرستد. نشریه مزبور نیز موظف است این‌گونه توضیحات و پاسخ‌ها را در یکی از دو شماره‌ای که پس از وصول پاسخ منتشر می‌شود، در همان صفحه و ستون و با همان حروف که اصل مطلب منتشر شده است، مجانی به چاپ برساند. به شرط آنکه جواب از دو برابر اصل تجاوز نکند و متضمن توهین و افترا به کسی نباشد.

اگر نشریه علاوه بر پاسخ مذکور مطالب یا توضیحات مجددی چاپ کند، حق پاسخگویی مجدد برای معترض باقی است. چاپ قسمتی از پاسخ به صورتی که آن را ناقص یا نامفهوم سازد و همچنین افزودن مطالبی به آن در حکم عدم چاپ است و متن پاسخ باید در یک شماره چاپ شود.

پاسخ نامزدهای انتخاباتی در جریان انتخابات باید در اولین شماره نشریه چاپ شود. به شرط آنکه حداقل شش ساعت پیش از زیر چاپ رفتن نشریه، پاسخ به دفتر نشریه تسلیم و رسید در دسترس باشد.

در صورتی که نشریه از چاپ پاسخ خودداری ورزد یا پاسخ را منتشر نسازد، شاک می‌تواند به دادستان عمومی شکایت کند. دادستان نیز در صورت احراز صحت شکایت جهت نشر پاسخ به نشریه اخطار می‌کند. چنانچه این اخطار مؤثر واقع نشود، دادستان پرونده را پس از دستور توقیف موقت نشریه که مدت آن حداکثر از ده روز تجاوز نخواهد کرد، به دادگاه می‌فرستد.

به موجب ماده ۳۰ قانون مطبوعات: «انتشار هر نوع مطلب مشتمل بر تهمت یا افترا یا فحش و الفاظ رکیک یا نسبتهای توهین‌آمیز و نظایر آن نسبت به اشخاص ممنوع است، مدیرمسئول جهت مجازات به محاکم قضایی معرفی می‌گردد و تعقیب جرائم مزبور موکول به شکایت شاک می‌باشد. در صورت استرداد شکایت تعقیب در هر مرحله‌ای که باشد، متوقف خواهد شد.»

تبصره ۱: «در موارد فوق شاک می‌تواند بسترای مطالبه حقیقی یا حقوقی) می‌تواند بسترای مطالبه خسارتی که از نشر مطالب مزبور بر او وارد آمده

به دادگاه صالحه شکایت نموده و دادگاه نیز مکلف است نسبت به آن رسیدگی و حکم متناسب صادر نماید».

هرگاه انتشار مطالب مذکور در ماده فوق در باره شخص متوفی بوده ولی در واقع هتاکي به بازماندگان وی به حساب آید، هریک از وارثان قانونی می‌تواند از نظر جزایی یا حقوقی طبق ماده و تبصره فوق شکایت کند.

مجازات توهین به افراد از قبیل فحاشی و استعمال الفاظ رکیک به موجب ماده ۸۶ قانون تعزیرات تا سی ضربه شلاق خواهد بود.

مجازات افترا به اشخاص، یعنی نسبت دادن امری که مطابق قوانین، آن امر جرم به شمار آید، حداکثر تا ۷۴ ضربه شلاق است.

در صورتی که به کسی امر منافعی عفت نسبت داده شود، در این صورت مطابق ماده ۱۷۰ قانون

حدود و قصاص، مجازات آن، حد قذف یعنی ۸۰ تازیانه خواهد بود.

در مورد ماده ۳۰ قانون مطبوعات، تا زمانی که پرونده در مرحله تحقیق و رسیدگی است، نشریه مورد شکایت، حق ندارد نسبت به مورد رسیدگی مطالبی نشر دهد. در صورت تخلف دادستان عمومی باید قبل از پایان گرفتن تحقیقات، حکم توقیف نشریه را صادر کند. این توقیف شامل اولین شماره بعد از ابلاغ می‌شود و در صورت تکرار، تا موقع صدور رأی دادگاه از انتشار نشریه جلوگیری خواهد شد.

ب- اهانت نسبت به دین مبین اسلام و مقدسات آن

مطابق ماده ۲۶ قانون مطبوعات، هر کس به وسیله مطبوعات به دین مبین اسلام و مقدسات آن اهانت کند، در صورتی که به ارتداد منجر شود حکم ارتداد در حق وی صادر و اجرا و اگر به ارتداد نینجامد طبق نظر حاکم شرع، براساس قانون تعزیرات با وی رفتار خواهد شد.

مجازات مرد مرتد در شرع مقدس اسلام، قتل است. اما اگر زنی مرتد شود، به حبس ابد با اعمال شاقه محکوم می‌شود و حسب نظر حاکم شرع اوقات نماز کتک می‌خورد و زبسترترین جامه‌ها را به او می‌پوشانند و بدترین طعامها را به او می‌دهند تا اینکه توبه کند یا بمیرد.^(۸)

در قوانین کیفری، برای ارتداد مجازاتی در نظر گرفته نشده است.

در صورتی که اهانت منجر به ارتداد نشود، به موجب قسمت اخیر ماده ۲۶ قانون مطبوعات، مرتکب، طبق نظر حاکم شرع، براساس قانون تعزیرات مجازات خواهد شد. رسیدگی به این جرم تابع شکایت مدعی خصوصی نیست.

ج- اهانت به رهبر یا شورای رهبری یا مراجع مسلم تقلید

مطابق ماده ۲۷ قانون مطبوعات، هرگاه در نشریه‌ای به رهبر یا شورای رهبری جمهوری اسلامی ایران و یا مراجع مسلم تقلید، اهانت شود، پروانه آن نشریه لغو و مدیرمسئول و

حاکم شرع، تعزیر خواهد شد. رسیدگی به این جرم تابع شکایت مدعی خصوصی نیست.

د- افشای اسرار

در این مورد چند حالت قابل پیش‌بینی است ۱- مطابق ماده ۲۴ قانون مطبوعات، اشخاص که اسناد و دستورهای محرمانه نظامی و اسرار ارتش و سپاه و یا نقشه‌های استحکامات نظام را در زمان جنگ یا صلح به وسیله یکی مطبوعات فاش و منتشر کنند، به دادگاه تحویله داده می‌شوند تا برابر مقررات رسیدگی شود.

در این ماده، مجازات جرم پیش‌بینی نشده است و بدیهی است مرتکب، طبق نظر حاکم شرع تعزیر خواهد شد و رسیدگی به آن نیز به موجب تبصره ذیل ماده ۲۶ قانون مذکور تابع شکایات مدعی خصوصی نیست.

۲- مطابق ماده ۲۹ قانون مطبوعات، انتشار مذاکرات غیر علنی مجلس شورای اسلام ممنوع است و در صورت تخلف، طبق نظر حاکم شرع و قانون تعزیرات مرتکب مجازات خواهد شد.

۳- مذاکرات غیر علنی محاکم دادگستری و تحقیقات مراجع اطلاعاتی و قضایی که طبق قانون، افشای آن مجاز نیست، ممنوع است و در صورت تخلف طبق نظر حاکم شرع و قانون تعزیرات مرتکب مجازات خواهد شد.

بازپرسی و تحقیقات در دادسرا به طور کلی غیر علنی است. ولی رسیدگی و تحقیقات در محاکم دادگستری (دادگاهها) علنی است با استثنای موارد زیر:^(۹)

- در جرائم مربوط به عصمت.
- در موارد اعمال شنیعه و جرائمی که به ضداخلاق حسنه است.

- در اقداماتی که برضد اساسات مذهب می‌شود.

- در مواردی که علنی بودن محاکمه مخ امنیت و انتظام مملکت باشد و محکمه قری محاکمه سری را به، از اظهار عقیده دادستان بدهد.

در دعاوی مطروحه در دیوان عدالت اداری نیز، مطبوعات قبل از اثبات تخلف از چسب دعاوی ممنوعند.^(۱۰)

در مورد اعلان گزارشهای کمیسیون اصل نود، روزنامه‌ها بایستی گزارشهایی را که مربوط به عموم باشد و کمیسیون از تریبون مجلس اعلام می‌کند، بدون هر نوع تغییر و تفسیری به اطلاع عامه برسانند. در غیر این صورت متخلف طبق قوانین مربوطه مجازات خواهد شد.^(۱۱)

ه- تهدید

مطابق ماده ۳۱ قانون مطبوعات، انتشار مطالبی که مشتمل بر تهدید به هتک شرف و ید حیثیت و یا افشای اسرار شخصی باشد، ممنوع است و مدیر مسئول به محاکم قضایی معرفی و وی طبق قانون تعزیرات رفتار خواهد شد مجازات مرتکب طبق ماده ۱۱۳ قانون تعزیرات

● هرگاه در مطبوعات

مطالبی مشتمل بر

توهین یا افترا یا خلاف واقع

نسبت به شخصی

مشاهده شود

ذینفع حق دارد پاسخ آن را

ظرف یک ماه

به طور کتبی

برای همان نشریه بفرستد،

نشریه مزبور نیز

موظف است

این گونه توضیحات را

مجانی

به چاپ برساند.

نویسند، مطلب به محاکم صالحه معرفی و مجازات خواهند شد. مجازات اهانت به رهبر یا شورای رهبری یا مراجع مسلم تقلید در قوانین جزایی پیش‌بینی نشده است. از این رو با توجه به اصول کتب حقوقی جزا، مرتکب، طبق نظر

ارات شلاق تا ۷۴ ضربه یا زندان از دوماه تا مال می‌باشد. و تازمانی که پرونده در مرحله بقی و رسیدگی است، نشریه مورد شکایت انتشار مطلبی نسبت به مورد رسیدگی را دهد، در صورت تخلف دادستان عمومی باید از ختم تحقیقات حکم توقیف نشریه را صادر این توقیف شامل اولین شماره بعد از ابلاغ شود و در صورت تکرار تا موقع صدور رای گاه از انتشار نشریه جلوگیری به عمل

انتشار عکس و تصویر و مطالب خلاف عفت می
موجب ماده ۲۸ قانون مطبوعات، انتشار
تصویرها و مطلبهای خلاف عفت عمومی
مستوجب است. مرتکب طبق ماده ۱۰۴ قانون
برای یک ماه تا یکسال محکوم
شد و اصرار بر آن نیز موجب تشدید
بر و لغو پروانه خواهد بود.

تحریک و تشویق مردم به ارتکاب جرم
امنیت کشور
ماده ۲۵ قانون مطبوعات، هر کس به
مطبوعات، مردم را آشکارا به ارتکاب جرم
نهایتی برضد امنیت داخلی یا سیاست
جی کشور که در قانون مجازات عمومی
بینی شده است، تحریک و تشویق کند،
صورتی که اثری به دنبال داشته باشد، به
زات معاونت همان جرم محکوم و در صورتی
ثری به دنبال نداشته باشد، طبق نظر حاکم
ع بر اساس قانون تعزیرات با وی رفتار
هد شد. رسیدگی به جرائم مذکور طبق
ره زیر ماده ۲۷ همان قانون تابع شکایت
می خصوصی نیست.

مجازات تحریک جهت برهم زدن امنیت را
۱۰ قانون تعزیرات به این شکل مشخص
ه است: «هر کس مردم را به قصد برهم زدن
ت به جنگ و کشتار یا یکدیگر اغوا و تحریک
که موجب قتل ولو در بعضی از نواحی
د، یا باعث نهب و غارت شود، در حکم
رب است». مجازات محارب طبق ماده ۲۰۲
ن حدود و قصاص یکی از چهار چیز است:
قتل ۲- آویختن به دار ۳- قطع دست راست
ی چپ ۴- تبعید.
انتخاب هریک از این امور چهار گانه به اختیار
ی است، ولی در صورتی که اجرای بعضی از
زاتها دارای مفسدهای باشد، نمی‌تواند آن را
تاب کند.

مجازات تشویق مردم به ارتکاب جرم علیه
ست خارجی کشور، در قانون مشخص نشده
انتشار نشریه بدون داشتن پروانه
هر کس در نشریهای خود را برخلاف واقع،
حب پروانه انتشار یا مدیر مسئول معرفی
د، یا بدون داشتن پروانه دست به انتشار
یه بزند، به موجب ماده ۳۲ قانون

مطبوعات، طبق نظر حاکم شرع با وی رفتار
خواهد شد. مقررات این ماده شامل دارندگان
پروانه و مدیران مسئولی که سمتهای مزبور را
طبق قانون از دست داده‌اند نیز می‌شود.

تقلید از علامت یا نام نشریه‌های دیگر
طبق ماده ۳۳ قانون مطبوعات، هر گاه در
انتشار نشریه نام یا علامت نشریه دیگری ولو با
تغییرات جزئی تقلید شود، به طوری که برای
خواننده امکان اشتباه باشد، از انتشار نشریه
جلوگیری و مرتکب طبق نظر حاکم شرع محکوم
می‌شود، تعقیب جرم و مجازات منوط به شکایت
شاکی خصوصی است.

تبلیغات انتخاباتی در زمان ممنوعیت
در صورتی که مطبوعات و نشریه‌های روزانه،
هفتگی و ماهانه، در زمان ممنوعیت تبلیغات
انتخاباتی، عکس و خبر و مطلبی به طرفداری یا
بر علیه یکی از نامزدهای خبرگان چاپ و منتشر
کنند، ناشر یا ناشران بر طبق مقررات مسئول
خواهند بود. (۱۲)

در انتخابات مجلس شورای اسلامی و
انتخابات ریاست جمهوری نیز، مطبوعات و
نشریه‌ها حق ندارند از سه روز قبل از اخذ رأی،
آگهی یا مطالبی علیه نامزدهای انتخاباتی چاپ
کنند و یا مطالبی بنویسند که نشان‌دهنده
انصراف گروه یا اشخاصی از نامزدهای معین
باشد.

مجازات تخلف از موارد مذکور، تعطیل نشریه
از یک تا سه ماه خواهد بود و نویسنده مقاله (در
صورتی که معلوم باشد) و مدیر نشریه (در
صورتی که نویسنده مشخص نباشد) تا ۷۴ ضربه
شلاق محکوم می‌شود. (۱۳)

آخر سخن

جمع‌بندی مطالب فوق این نکته را روشن
می‌کند که قانون مطبوعات مصوب اسفند
۱۳۶۴ و آیین‌نامه اجرایی آن صرف نظر از اینکه
به طور اساسی منطبق با احتیاجهای جامعه و
مطبوعات نیست، نقصهای کلی زیر را نیز دارد
و می‌بایستی مورد اصلاح قرار گیرد:

- ۱- جرم مطبوعاتی را تعریف نکرده است.
- ۲- در بیشتر مواد نوع و میزان مجازات به
طور دقیق مشخص نیست و بدین ترتیب،
سرنوشت افراد به سلیقه شخصی قضات محاکم
سپرده شده است. در بعضی موارد نیز عملی
جرم قلمداد شده ولی برای آن مجازاتی تعیین
نشده است.
- ۳- به دستور ماده ۳۴ بایستی به جرائم
مطبوعاتی با حضور هیئت منصفه در دادگاه
صالحه رسیدگی شود. ولی از ترکیب و شیوه
انتخاب هیئت منصفه سخنی در آن نرفته است و
باتوجه به تغییرات تشکیلات دادگتری، دادگاه
صالحه نیز مشخص نشده است.
- ۴- تأکید بر عمومی بودن جرائم در مواد ۲۴
و ۲۵ و ۲۶ و ۲۷ و عدم تصریح این نکته در
مورد جرائم مندرج در مواد ۲۸ و ۲۹ و ۳۲

حالت بلا تکلیفی برای محاکم ایجاد می‌کند.
۵- قسمت صدر ماده ۲۵ عیناً نقل ماده ۱۹
قانون مطبوعات مصوبه شورای انقلاب در سال
۱۳۵۸ با تغییر کلمه «جنحه» به «جرم» است
که این عمل بدون توجه به نسخ قانون مجازات
عمومی و لزوم تطبیق مورد با قانون حدود و
قصاص مصوب سال ۱۳۶۱ و نیز حذف کلمه
«معاونت» صورت گرفته است.

۶- ماده ۴ که در واقع تضمین‌کننده آزادی
مطبوعات است، فاقد وصف مجرمانه بوده و
به لحاظ عدم تعیین مجازات، ضمانت اجرای
قانونی ندارد. (۱۴)

پانویسها:

- ۱- جعفری نگرودی، محمدجعفر: ترمینولوژی حقوق، چاپ دوم، بی‌جا، بی‌تا، بی‌نا، ص ۳۲.
- ۲- صورت مشروح مذاکرات مجلس بررسی نهایی قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، اداره کل قوانین مجلس شورای اسلامی، تیرماه ۱۳۶۱، جلسات ۲۵ و ۲۸ و ۳۳.
- ۳- سرقت ادبی عبارت است از بنسدادن عمدی تمام یا بخشی قابل توجهی از آثار و نوشته‌های دیگران به خود یا غیر ولو به صورت ترجمه (موضوع تبصره ذیل بند ۹ ماده ۶ قانون مطبوعات).
- ۴- ماده ۱۲ آیین‌نامه تأسیس و نظارت بر نحوه کار و فعالیت کانونهای آگهی و تبلیغاتی مصوب ۱۳۵۸.
- ۵- ماده ۱۳ همان آیین‌نامه.
- ۶- ماده ۵ قانون مربوط به مقررات پزشکی و دارویی و مسواد خوراکی و آشامیدنی مصوب ۱۳۳۴: هیچ یک از مؤسسات پزشکی و دارویی و صاحبان فنون پزشکی و داروسازی و سایر مؤسسات مطرح در ماده اول این قانون حق انتشار آگهی تبلیغاتی که موجب گمراهی بیماران یا مراجعین به آنها باشد و یا به تشخیص وزارت بهداشت برخلاف اصول فنی و شئون پزشکی یا عفت عمومی باشد ندارد و استفاده از عناوین مجعول و خلاف حقیقت روی تابلو و سرنسخه و یا طرق دیگر و دادن وعده‌های فریبنده ندارند...
- ۷- عبادی، شریبن: حقوق پزشکی، تهران، زوار، ۱۳۶۸، ص ۴۲.
- ۸- غضنفری، سیدمهدی: خودآموز لسمه، جلد دوم، تهران، بهران، ۱۳۳۶، ص ۵۵۲-۵۵۳.
- ۹- ماده ۳۲۷ قانون آیین دادرسی کیفری.
- ۱۰- موضوع تبصره ذیل ماده ۱۳ قانون دیوان عدالت اداری.
- ۱۱- موضوع ماده ۸ قانون نحوه اجرای اصل نودم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران.
- ۱۲- تبصره ذیل ماده ۲۷ آیین‌نامه اجرایی قانون انتخابات مجلس خبرگان موضوع اصول پنجم و هفتم و یکم و هشتم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران.
- ۱۳- مواد ۶۲ و ۸۰ قانون انتخابات مجلس شورای اسلامی، ماده ۷۴ قانون انتخابات ریاست جمهوری اسلامی ایران و ماده ۹۱ آیین‌نامه اجرایی آن.
- ۱۴- ماده ۴ قانون مطبوعات: هیچ مقام دولتی و غیردولتی حق ندارد برای چاپ مطلب یا مقالهای درصدد اعمال فشار بر مطبوعات برآید و یا به سانسور و کنترل نشریات مبادرت کند.

● حمید مقدم‌فر، مدیر نشریه «اوحدی» مراغه است و در زمینه مطبوعات، تاکنون دو کتاب از او به چاپ رسیده است.